

CUMHURİYET VE HEMŞİRELİĞİN TARİHSEL GELİŞİMİ REPUBLIC AND HISTORICAL DEVELOPMENT OF THE NURSING

Sena OKTEN¹, Seher Deniz ÖZTEKİN²

Öz

Hemşirelik; insan gereksinimlerinin doğuşu ve varoluşu süregeldikçe önemini koruyan, zengin bir geçmişe sahip, tarihsel açıdan binlerce yıl öncesine dayalı bir sağlık disiplini. Hemşirelik mesleğinin geçmişini bilmek, mesleki evrimini ve kaydettiği gelişimini anlamak, geleceğe yön verebilmek açısından büyük önem taşır. Cumhuriyet tarihi, hemşirelerin yetki ve sorumluluklarının artmasında, özellikle bağımsız rol ve işlevlerinin daha da güçlenmesinde anahtar rol üstlenmiştir. Ülkemiz hemşirelik eğitimi, 1911 yılında gönüllü hasta bakıcı kursları ve altı aylık sertifika programları ile başlamış, Müslüman Türk kadınları, Balkan Savaşı (1912) ve Çanakkale Savaşı (1915-1916) gibi zorlu dönemlerde hasta bakımında önemli görevler üstlenmişlerdir. Türk hemşirelik tarihi, Cumhuriyet döneminde açılan hemşirelik okulları ve bu okullardan mezun olan bilim insanı hemşirelerin modern hastanelerde bilgi ve sanatlarını sergilemeleri ile devam etmektedir. Bu derleme makalesinin amacı; tarihsel bir bakış açısı ile hemşireliğin savaşlarda, sonrasında ve cumhuriyetle birlikte hemşireliğin gelişimini incelemeyi, hemşirelik eğitimi şekillendiren olayları ve Türkiye'de modern hemşireliğin öncülerinden olan Cumhuriyet Dönemi hemşirelerinin önemini ve tarihsel bir perspektifle cumhuriyetin ilanıla birlikte kaydedilen ilerlemeleri inceleyerek/araştırarak, akademisyenlere, hemşirelere ve hemşirelik öğrencilerine rehberlik etmektir.

Anahtar Kelime: Cumhuriyet, Hemşirelik, Modern Hemşirelik, Tarihsel Gelişim.

Abstract

Nursing is known as a profession that dates back to human existence and existence until today. Formalism, which has a rich history, has been going on for thousands of years throughout history. Muslim Turkish women, whose nursing training started with volunteer caregiver courses in 1911 and received their certificates after a 6-month period, undertook important tasks in patient care during difficult periods such as the Balkan War (1912) and the Gallipoli War (1915-1916). The first school in Turkey to graduate with an official title was established in 1920, affiliated with Admiral Bristol Hospital. Admiral Bristol Nursing School has contributed to the growth of many important names of the Turkish Republic. The history of Turkish Sponsorship continues to practice its art in modern hospitals, together with the Sponsorship schools opened during the Republic period and the official Sponsors graduating from these schools. Today, efforts to reach modern sponsorship products continue. This research examines how Officialism was able to wage war throughout history and later, together with the republic. At the same time, it highlights the developments shaping Official Education and the increase in republican sponsorship, which is one of the endorsements of modern Sponsorship in Turkey. Compilation article, Turkish Official publication with an up-to-date perspective and demonstration of promotional progress with the proclamation of the republic, support is given to academics, Laureates and Prize-winners aid activities.

Keywords: Republic, Nursing, Modern Nursing, Historical Development.

¹ Arş. Gör., Doğu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, ozkayasena8@gmail.com, ORCID: 0009-0004-9056-4017

² Prof. Dr., Doğu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, soztekin@dogus.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5215-7913

Extended Abstract

Nursing is a health discipline with scientific and artistic aspects that aims to protect and develop the health of the individual, family and society and to improve it in case of disease (Bırol, 2013). Important responsibilities such as planning, organization, implementation and evaluation of services in this field cover various stages of health services, starting from the education of nursing professionals (Bırol, 2013). As emphasized by Açıkgöz and Baykal (2023) and Gedük (2018), nursing has a fundamental role in health services, taking on important responsibilities in protecting the health of patients, carrying out treatment-oriented practices in case of illness, and improving the individual.

Nursing bases its focus on a holistic approach to the human being, who is a multidimensional biopsychosocial and spiritual being. This makes nursing a comprehensive profession that does not limit itself only to physical health, but also includes the emotional, social, mental and spiritual needs of the patient (Aştı, 2002). Nurses aim to ensure complete recovery and well-being during the treatment process by attending not only to patients' symptoms, but also to their quality of life, psychosocial adaptation and spiritual needs. The history of nursing has a rich history in Türkiye and around the world. Nursing practice, education, and roles have evolved significantly over time and emerged as healing women responded to the needs of society. This process was shaped by the emergence of women's care function, due to the role family members assign to women (Çamlıca, 2021).

In our country, nursing has gained importance and proven importance, especially during war periods. Turkish Nursing History was shaped by the sacrifices of women in wars and conflicts during the period of national struggle. The foundations of modern nursing were laid with the devoted work of women working in this period (Bebiş and Özdemir, 2013). However, the slow development of the nursing profession in Turkey, just like around the world, is associated with the negative social signals and restrictions on women's working lives at the time. Negative developments and wars in the health sector caused a shortage of trained nurses and the problems it created, while progress was made in medicine (Gören and Yalım, 2016; Özyayın, 2002).

This review article aims to examine the historical evolution of nursing in detail and offer a perspective to understand its development after the wars, with the declaration of the republic and in the following periods. By addressing the events that shaped nursing education, it aims to emphasize the role of republican period nurses, who were the pioneers of modern nursing in Turkey, and at the same time to investigate the advances in the field of nursing of this period in a historical context. Focusing especially on the 100th anniversary of the Republic, it is aimed to systematically address the historical processes of the nursing profession since the pre-republican period and to deeply examine the interactions of the profession in the social, cultural, political and economic context.

It is also aims to reveal in detail the evolution of the nursing profession from the post-war periods in order to understand the development of the nursing profession during the Republican period. It aims to emphasize the contributions of republican period nurses, who are the pioneers of modern nursing in Turkey, by emphasizing the key events that affected nursing education, and at the same time to investigate the positive effects of this period in the field of nursing and changes in health policies, and to evaluate the role and impact of the nursing profession in society from a historical perspective. This extended summary covers the main themes of a review article designed to guide academics, nurses, and nursing students.

GİRİŞ

Hemşirelik, bireyin, ailenin ve toplumun sağlığı ile refahını koruma, geliştirme ve hastalık durumlarında iyileştirme hedefine odaklanan, hemşirelik hizmetlerinin planlanması, örgütlenmesi, uygulanması ve değerlendirilmesinden, aynı zamanda bu hizmetleri sunacak profesyonellerin eğitiminden sorumlu bilimsel ve sanatsal yönleri olan bir sağlık disiplini (Biol, 2013). Hemşirelik, sağlık hizmetlerinde temel rol oynayan hastaların sağlığını koruma, hastalık durumunda tedavisine yönelik uygulamaları gerçekleştirme ve bireyin iyileştirilmesi konusunda önemli sorumluluklara sahip bir meslektir (Açıkgöz ve Baykal, 2023; Gedük, 2018).

Hemşirelik hizmetlerinin odağını oluşturan insan; biyopsikososyal ve manevi yönden çok boyutlu bir varlık olup hemşireliği sadece fiziksel sağlıkla sınırlamayarak, aynı zamanda hastanın duygusal, sosyal, zihinsel ve ruhsal ihtiyaçlarını da kapsayan bütüncül bir yaklaşım gerektiren bir meslek haline getirmiştir. Dolayısıyla, hemşireler hastaların sadece semptomlarıyla değil, aynı zamanda yaşam kalitesi, psikososyal uyumu ve manevi gereksinimleri ile ilgilenerek, tedavi sürecinde tam bir iyileşme ve refah sağlamayı amaçlarlar (Aştı, 2002).

Türkiye'de ve dünyada hemşirelik tarihi oldukça zengin bir geçmişe sahiptir. Hemşirelik, tarihsel açıdan sürekli ilerleme kaydetmiş, hemşirelik uygulaması, eğitimi ve rolleri önemli ölçüde değişim göstermiş ve şifacı kadınların toplumun gereksinimlerine cevap vermesiyle meydana gelmiştir. Bu dönemlerde, şifa beklentisi olan aile üyelerinin kadınlara biçtikleri rol gereği, kadının bakım rolü olduğu inancı yaygınlaşmıştır (Çamlıca, 2021).

Ülkemizde hemşirelik, savaşlar ile önem kazanmış ve önemini kanıtlamıştır. Türk Hemşirelik Tarihi, özellikle milli mücadele döneminde, savaş ve çatışmalardaki kadınların fedakarlıklarıyla şekillenmiştir. Modern hemşireliğin temelleri bu savaşlarda görev alan kadınların özverili çalışmalarıyla atılmıştır (Bebiş ve Özdemir 2013). Sağlık alanında meydana gelen olumsuz gelişmeler ve savaşlar, sağlık sektöründe daha fazla yataklı servise ihtiyaç duyulmasına yol açmıştır. Eğitimli hemşire açığının yarattığı olumsuzlukları azaltmak için, Doktor Besim Ömer Paşa ve onun gibi hekimler çalışmalara başlamışlardır (Gören ve Yalım, 2016; Özaydın, 2002).

Ülkemizde savaş zamanında hastabakıcılıkla yavaş yavaş kabul görmeye başlayan hemşirelik, Cumhuriyet'imizin ilanı ile Safiye Hüseyin Elbi'nin de aralarında bulunduğu sadece dört Müslüman hemşire ile sesini duyurabilmiştir (Gören ve Yalım, 2016; Tepecik, 2006). Oysa günümüzde, Cumhuriyet döneminde açılan hemşirelik okullarından yetişen hemşireler ile modern hemşirelik bilgi ve sanatı sunulmaya devam etmiştir. Özellikle, bakım veren, eğitmen, araştırmacı, yönetici, karar veren, savunucu, kariyer geliştiren, özerk ve sorumluluk sahibi olma rollerinin yanı sıra; iletişim ve koordinasyon, rehabilitasyon, rahatlama, tedavi, danışmanlık rolleri gibi çok yönlü yetkinlikleri kapsamında hemşireler, sağlık bakım hizmetlerinin etkinliğini ve bütünlüğünü sağlayarak yürütülmesinde öncü bir rol üstlenmektedirler (Gedük, 2018; Taylan vd., 2012).

Bu derleme makalesinin amacı; tarihsel bir bakış açısı ile hemşireliğin savaşlarda, sonrasında ve cumhuriyetle birlikte gelişimini incelemeyi, hemşirelik eğitimini şekillendiren olaylar ile Türkiye'de modern hemşireliğin öncülerinden olan Cumhuriyet dönemi hemşirelerinin önemini ve tarihsel bir perspektifle Cumhuriyetin ilanı ile birlikte kaydedilen ilerlemeleri inceleyerek/araştırarak, akademisyenlere, hemşirelere ve hemşirelik öğrencilerine rehberlik etmektir. Özellikle, Cumhuriyetimizin 100. yılı olması nedeniyle, Cumhuriyet dönemine emin adımlarla ilerleyen hemşirelik mesleğinin geçirdiği tarihsel süreci cumhuriyet öncesi dönemden ele alarak, mesleğin sosyal, kültürel, politik ve ekonomik bağlamdaki etkileşimlerini, Cumhuriyet döneminin mesleki gelişim üzerindeki olumlu etkilerini, sağlık politikalarındaki değişimleri, hemşirelik mesleğinin toplum içindeki yeri ve etkisini araştırarak hemşirelik tarihine ışık tutmaktır.

1. YÖNTEM

Çalışma, Ulakbim, Türk Medline, Ulakbim Türk Tıp Veritabanı, Ulusal Tez Tarama veri tabanı ve Google Scholar veri tabanları taranarak yürütüldü. Tarama, Türkçe dilinde; "modern hemşirelik", "hemşirelik tarihi", "cumhuriyet tarihi ve hemşirelik", "savaş hemşireliği" anahtar kelimeleri ile, Ekim-Aralık 2023 tarihlerinde yapıldı. Bu derleme makalesinin amacı; tarihsel bir bakış açısı ile hemşireliğin savaşlarda, sonrasında ve Cumhuriyetle birlikte hemşireliğin gelişimini incelemeyi, hemşirelik eğitimini

şekillendiren olayları ve Türkiye'de modern hemşireliğin öncülerinden olan cumhuriyet dönemi hemşirelerinin önemini ve tarihsel bir perspektifle cumhuriyetin ilanıyla birlikte kaydedilen ilerlemeleri inceleyerek/araştırarak, akademisyenlere, hemşirelere ve hemşirelik öğrencilerine rehberlik etmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet'e Hemşirelik

Sağlık hizmetlerinin tarihsel gelişimi açısından Türkiye; Selçuklu ve Osmanlı dönemini kapsayan Cumhuriyet öncesi süreç ve Cumhuriyet sonrası dönem olmak üzere iki temel aşamada değerlendirilmektedir (Çavmak ve Çavmak, 2017). Bu dönemler sağlık bakım hizmetlerinin sunumu açısından önemli gelişmelere ışık tutmaktadır

Osmanlı Devleti zamanında sağlık kurumlarında hasta bakımı, bu konuda eğitim almamış kadın ve erkekler tarafından yapılırdı (Ulusoy, 1997; Yıldırım, 2014). Hastanelerde koşu temizliğinden ve aynı zamanda da hasta bakımından sorumlu tutulmakta olan eğitimsiz bireyler, kendi başına yemek yiyemeyen hastalara yemek yedirmek/yardım etmek, su vermek, ilaç içirmek, gece vardiyasında hastaları battaniye ile örtmek ve çarşaf temizliğini sağlamak gibi görevler üstlenirlerdi (Yıldırım, 2014; Sarı ve Özyayın, 1992). Meşrutiyet Dönemi, Osmanlı Devleti'nde hemşirelik eğitiminin başlatıldığı dönemdir. Ebelik kurslarının açılması için tıbbiye mektebinde 1842'de hekimbaşı tarafından kabul gören tahrir sonucunda, 1843 yılında Tıbbiye Mektebi'nde ebelik kursları başlatılmıştır (Tepecik, 2006).

Modern hemşireliğin gelişimi Osmanlı İmparatorluğu'nda I. Dünya Savaşı ile başlamıştır. Osmanlı toplumunda kadının statüsü, gazilere ve hastalara bakım sağlayacak nitelikli insanların eksikliği ve uygun tesislerin olmaması gibi sosyo-kültürel etkenlerle kayda değer sorunlar ortaya çıkmış ve büyük insan kayıpları yaşanmıştır. Bu kayıplar, yaralı ve hasta askerlere bakım verecek eğitilmiş hemşirelere olan gereksinimi artırmıştır (Tepecik, 2006; Özyayın, 1992).

I. Dünya Savaşı'nın ardından ortaya çıkan zorlu gelişmelere rağmen, yataklı sağlık kurumlarının artış göstermesi ve Türk hekimliğindeki ilerlemelere karşın, hastalara nitelikli, eğitilmiş ve bilgili hemşire bakımı sağlama konusundaki eksiklik, bazı hekimleri bu konuda çözüm arayışına sevk etmiştir (Ökdem vd., 2000). Türkiye'nin eğitilmiş hemşirelere olan ihtiyacını ilk fark eden kişi Prof. Dr. Besim Ömer Akalın Paşa olmuştur. Türkiye'de hemşireliğin modern anlamda başladığı 1912 yılı olarak belirtilmektedir. Prof. Dr. Besim Ömer Paşa'nın 1911 yılında Kızıllaç Kongresi dönüşünde Kadırga'da düzenlediği kursları tamamlayanlar, 1912 yılında Balkan Savaşı'nda hastanelerde görev almışlardır. Türkiye'de ilk kez hemşire eğitimine adım atılan Gönüllü Hastabakıcılık Kursu'nun açıldığı 1912 dönemi, birçok yabancı hemşirenin ülkemizde bakım görevlisi olarak görevlendirildiği bir dönemdir (Özyayın, 1992; Duruk, 2019; Gedük, 2018). Bu süreçte, savaşlar ve toplumsal düzen içinde, hasta bakıcılık rollerini büyük bir özveriyle yerine getirmeye çalışan birçok yabancı hemşire bulunmasına rağmen, modern anlamda hemşireliğin gelişimi için uzun bir süre gerekmektedir. Bu sürecin başlangıcı olarak kabul edilen Amerikan Hastanelerine bağlı Amiral Bristol Hastabakıcı Dershanesi'nin ilk kez 1920'de açılması olmuştur (Erdemir, 1996; Tepecik, 2006; Akça, 2012).

Savaş yıllarında eğitilmiş hemşirelerin önemi anlaşıldıktan sonra, 1924 yılında gerçekleşen Hilal-i Ahmer Kongresi'nde hemşirelik okulu açılması kararı alınmıştır (Aksoy, 2017). Uzun bir süre hemşirelik okulu olarak faaliyet gösteren bu kuruluş, 1957 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanarak sağlık meslek lisesi olarak eğitim vermeye devam etmiştir (Koç Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, 2021). Cumhuriyet döneminin ilk diplomalı hemşirelerinden ve 1924 Amiral Bristol mezunu Esmâ Deniz İbrahim, eğitimine Columbia Üniversitesinde devam etmiş ve 1930'da Türkiye'ye dönmüştür. Türk Hemşirelik mesleğinin geçmişinde mühim bir dönemeç kabul edilen, Doktor Besim Ömer Paşa'nın önerisiyle 1933 senesinde İstanbul'da kurulan Türk Hasta Bakıcılar Cemiyeti, Türkiye Hilali Ahmer Cemiyeti (Türk Kızılay Derneği) diplomalı hastabakıcılar tarafından oluşturulmuştur (Türk Hemşireler Derneği, 2023). İlk başkanlık görevini ise diplomalı hasta bakıcı Safiye Hüseyin Elbi üstlenmiştir.

2.2. Cumhuriyet Döneminde Hemşirelik Eğitimi ve Kurumsallaşma

Cumhuriyetin ilk yıllarında Atatürk'ün kadınlara tanıdığı, çalışma olanağı sağlayan hakların artırılması ve acil hemşire ihtiyacının artması nedenleriyle, Besim Ömer Paşa'ya görüşlerini hayata

geçirme fırsatı verilmiştir (Özkan, 1990). Besim Ömer Paşa'nın katkıları sayesinde Kızılay Cemiyeti'ne bağlı bir kurum olarak Kızılay Hasta Bakıcı Okulu kurulmuş, ismi daha sonra Kızılay Özel Hemşirelik Okulu olarak değiştirilmiştir.

1920'de Amerikan Amiral Bristol Hastanesi'ne bağlı olarak açılan hemşire kursları (Amiral Bristol Hemşire Okulu), Türkiye'de kurulan ilk hemşire okulu olup, ülkenin ilk ulusal hemşirelik okulu ise Prof. Dr. Besim Ömer Paşa'nın çalışmalarıyla 1925 yılında İstanbul'da açılan Kızılay Hemşire Okulu'dur. İlkokul ve ortaokul mezunu kız öğrencilere yönelik eğitim veren bu okul, 2 yıl 3 ay süren parasız yatılı bir eğitim sunmuştur (Ulusoy, 1998). Okul, 1936 yılında bu eğitim süresini üç yıla, daha sonraki yıllarda ise 1958'de dört yıla çıkarmıştır. Kızılay Hemşirelik Okulu'na başvuran öğrencilerden iyi ahlaka sahip olmaları ve okuma yazma bilmeleri beklenirken, 1936 yılında bu şartlara ek olarak ortaokul mezunu olma şartı da eklenmiştir (Topuksak ve Kublay, 2010).

Zamanla değişen ihtiyaçlar ve artan okuryazarlık seviyelerinin etkisiyle, 1936 yılında hemşire okullarına ortaokul mezunları kabul edilmeye başlanmış, eğitim süresi üç yıla çıkarılmış ve 1958'de bu süre dört yıla uzatılmıştır. 1950-1955 yıllarında, üniversite düzeylerinde eğitim almak üzere ülkemizden Amerika'da bulunan Kolombiya Üniversitesi'ne gönderilen 12 hemşire, eğitimlerinden sonra ülkelerine dönerek Amerika'nın hemşirelik modellerine dayalı hemşirelik programlarını kurmuşlardır (Ulusoy, 1998; Şentürk, 2006; Ergöl, 2011).

Lisans düzeyindeki ilk hemşirelik eğitimi, Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu ile başlamıştır. Ardından, 1961 yılında Hacettepe Üniversitesi ve Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu kurulmuştur (Ergöl, 2011). Hastanelerdeki hemşire ihtiyacını karşılamak amacıyla Sağlık Meslek Liseleri açılmış ve 1946 yılında Kızılay'dan sonra Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bünyesinde yatılı hemşire okulu hizmete girmiştir. 1957 yılında 18-30 yaş arasındaki kadınlara yönelik bir buçuk yıl süren teorik/pratik hemşire yardımcılığı uygulaması başlatılmış ve 1967 yılında sona ermiştir. Türkiye'de lisans düzeyindeki hemşirelik eğitimi, 1955 yılında Ege Üniversitesi'nde başlamış olup, ülkemizde hemşirelik yüksekokulu açılması konusunda Avrupa'da bir ilk olarak kabul edilmektedir (Öztunç, 2016; Akça, 2012).

Türkiye genelinde aktif olarak görev yapan hemşire sayısı, Sağlık Bakanlığı ve Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün resmi verilerine göre 243.565 olup, hemşirelik en kalabalık meslek gruplarından biridir (Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2022). Sağlığın gelişmiş toplumlarda önemli bir gösterge olduğunu kabul edildiğinden, sağlık çalışanlarının önemli bir bölümünü oluşturan hemşirelerin önemi ve değeri yadsınamaz. Fakat son yıllarda yapılan haberlere ve çalışmalar incelendiğinde, beyin göçünün en fazla yaşandığı meslek gruplarının başında sağlık profesyonellerinin geldiği ortaya çıkmaktadır (Turan, 2021; Şahin, 2020; Hüsmenoğlu ve Tuna, 2018). İlerleyen zamanlarda, talep ve arz arasındaki giderek artan uyumsuzlukla birlikte beyin göçündeki artışın devam etmesi beklenmektedir (Turan, 2021). Göçlerin yaşandığı yerlerde insan gücü açığı ortaya çıkması ile ciddi sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Türk Hemşireler Derneğinin 2023 yılında 8274 hemşirenin katıldığı çalışmaya göre hemşirelerin %76,3'ü yurtdışında hemşirelik yapmak isterken; %23,7'si Türkiye'de hemşirelik yapmak istemektedir (Türk Hemşireler Derneği, 2023). Sağlık sektöründe bir hizmetin yetersiz insan gücü nedeni ile eksik sunulması halinde, birey yeterli sağlık bakımını alamazsa, özellikle bulaşıcı ve enfeksiyon hastalıklarda toplum için ciddi tehlikeler ortaya çıkabilir ve bu durum halk sağlığını olumsuz yönde etkileyebilir (Kalanlar, 2018). Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılını düşündüğümüzde, sağlık parametrelerinde gelecekte daha başarılı olabilmek için sağlık personeli ve sağlık kurumlarına önemli sorumluluklar düşmektedir (Kalanlar, 2018).

Hemşirelik, kültürel paradigmalardan, politik, ekonomiden, dinden, kadının toplumdaki pozisyonundan, bilimsel ve teknolojik gelişmelerden, eğitim ve felsefi akımlardan etkilenerek evrim göstermiş ve Cumhuriyet'in kadına tanıdığı haklar ile günümüzde de bu etmenlerden etkilenmeye devam ederek bilimsel ve sanat anlamında şekillenmeye devam etmektedir (Taşocak, 2011).

SONUÇ

Cumhuriyetin 100 yıl öncesi ilanı, ülkemiz modern hemşireliğinin başlangıcı ve gelişiminde önemli bir dönemeçtir. Hemşirelik mesleğinin gelecekteki önemi, hızla ilerleyen teknolojik gelişmelerle birlikte artacak ve bu meslek, sağlık sektöründeki yeniliklere liderlik ederek hastaların daha etkili ve bireyselleştirilmiş bakım almasını sağlamada gereksinilen potansiyel gelişmelere yön verecektir.

Hemşireliğin profesyonel gelişimi, Cumhuriyet döneminde açılan hemşirelik okullarıyla başlamış ancak, günümüzde büyük gelişim ve değişim sergilemiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılını idrak ettiğimiz bu süreçte, sağlık sistemi ve hemşirelik eğitiminin cumhuriyet ile şekillenen hemşirelik tarihini anlamak ve modern hemşireliği bu temel üzerine inşa etmek, sağlık alanında daha güçlü ve sürdürülebilir bir gelecek için önemli bir adım olacaktır.

Etik Beyan: Bu çalışmada etik beyanı gerektirecek herhangi bir uygulama kullanılmamıştır. Aksi bir durumun tespiti halinde Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir.

Yazar Katkı Beyanı: 1. Yazarın katkı oranı %50, 2. Yazarın katkı oranı ise %50'dir.

Çıkar Beyanı: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Ethics Statement: A permission from an ethics committee is not needed for this study. In case of detection of a contrary situation, Beykent University Journal of Social Sciences has no responsibility, and all responsibility belongs to the author(s) of the study.

Author Contributions Statement: 1st author's contribution rate 50%, 2nd author's contribution rate 50%.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest among the authors.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, G. ve Baykal, U. (2023). Yasal düzenlemeler çerçevesinde hemşirelerin mesleki rolleri ve özerklik. *Istanbul Kent University Journal of Health Sciences*, 2(1), 29-34.
- Akça, F. (2012). *Sağlık uygulamalarında temel kavramlar ve beceriler* (8. Basım). Nobel Tıp Kitabevi.
- Aksoy, G. (2017). *Cerrahi hemşireliği I* (4. Basım). Nobel Tıp Kitabevi.
- Aştı, N. (2002). Bilgi, bilim ve hemşirelik üzerine dünden bugüne görüşler. *Istanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 12(48), 1-8.
- Bebiş, H. ve Özdemir, S. (2013). Savaş, terör ve hemşirelik. *Florence Nightingale Journal Of Nursing*, 21(1), 57-68.
- Birol, L. (2013). *Hemşirelik süreci bakımında sistematik yaklaşım* (10. Basım). Berke Ofset Matbaacılık.
- Çamlıca, T. (2021). Hemşirelik eğitiminin tarihsel gelişimi. *Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku Tarihi Dergisi*, 29(1), 142-147.
- Çavmak, Ş. ve Çavmak, D. (2017). Türkiye’de sağlık hizmetlerinin tarihsel gelişimi ve sağlıkta dönüşüm programı. *Sağlık Yönetimi Dergisi*, 1(1), 48-57.
- Ergöl, Ş. (2011). Türkiye’de yükseköğretimde hemşirelik eğitimi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (3), 152-155.
- Gedük, E. A. (2018). Hemşirelik mesleğinin gelişen rolleri. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5(2), 253-258.
- Gören, Ş. Y. ve Yalım, N. Y. (2016). Hemşirelik tarihinde bir öncü “Safiye Hüseyin Elbi”. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 6(2), 38-45.
- Hüsmenoğlu, M. ve Tuna, R. (2020) Küreselleşme ile başlayan hemşire göçü: Bulgaristan durum analizi. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 17(2), 199-202.
- Koç Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi. (2021, 25 Mayıs). *Tarihçemiz*. <https://nursing.ku.edu.tr/hakkimizda/tarihcemiz/>
- Ökdem, Ş., Abbasoğlu, A. ve Doğan, N. (2000). Hemşirelik tarihi, eğitimi ve gelişimi. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 1(1), 5-11.
- Öztunç, G. (2016). *Hemşirelik esasları hemşirelik bilimi ve sanatı* (2. Basım). Akademi Basın ve Yayıncılık.
- Sarı, N. ve Özaydın, Z. (1992). *Doktor Besim Ömer Paşa ve kadın hastabakıcı eğitiminin nedenleri*. *Sendrom Mayıs*. <https://kizilaytarih.org/makale-tez/mk007.pdf>.
- Şahin, M. (2020). Küresel kamusal bir mal (veya kötü) olarak göç. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(2), 353-366.
- Şentürk, S. (2014). *Hemşirelik tarihi* (2. Basım). Nobel Tıp Kitabevi.
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2023, 12 Aralık). *Sağlık istatistikleri yılı 2022 haber bülteni*. <https://sbsgm.saglik.gov.tr/Eklenti/46511/0/haber-bulteni-2022>
- Taşocak, G. (2011). *Hemşirelik ve hemşirelik eğitime genel bakış*. *Hemşirelik Esasları Kitabı* (2. Basım). Akademi Yayıncılık.
- Taylan, S., Alan, S. ve Kadioğlu, S. (2012). Hemşirelik rolleri ve özerklik. *Hemşirelikte Araştırma Gelişim Dergisi*, 14(3), 66-74.
- Tepecik, T. (2006). Cumhuriyet dönemi Türkiye’inde hemşirelik teşkilatının gelişimi [Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi].
- Topuksak, B. ve Kublay, G. (2010). Florence Nightingale’den günümüze hemşirelik eğitiminde neler değişti? Avrupa ve Türkiye’de modern hemşirelik eğitimi. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 298-305.
- Turan, F. D. (2021). Hemşirelik dördüncü sınıf öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutumlarının yordayıcısı olarak kariyer karar verme ve kariyer karar verme yetkinlikleri. *Gümüşhane*

Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 10(4), 828-841.

- Türk Hemşireler Derneği. (2023, 6 Aralık). *Tarihçe*. <http://www.turkhemsirelerdernegi.org/tarihce.asp>
- Ulusoy, F. M. ve Görgülü, R. S. (2001). *Hemşirelik esasları: Temel kuram, kavram, ilke ve yöntemler* (5. Basım). 72 TDFO Ltd. Şti.
- Yıldırım, N. (2014). *Savaşlardan modern hastanelere Türkiye'de hemşirelik tarihi*. Vehbi Koç Vakfı Ofset Yapımevi.